

2026-09-09

Regeringskansliet
Socialdepartementet

Diarienummer S2026/01107

Remissyttrande: Stärkt läkemedelsförsörjning i samverkan – Nationella åtgärder för fördelning, omfördelning och inköp vid brist (SOU 2026:22)

Pensionärernas riksorganisation, PRO, är Sveriges största pensionärsorganisation med drygt 250 000 medlemmar. Vi har av Socialdepartementet beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på delbetänkandet Stärkt läkemedelsförsörjning i samverkan – Nationella åtgärder för fördelning, omfördelning och inköp vid brist (SOU 2026:22)

PRO tackar för möjligheten att yttra sig över delbetänkandet.

Inledande synpunkter

Det är angeläget att samhällets välfärdsresurser i första hand går till de personer som har de största behoven. Denna övergripande princip bör alltid vara vägledande också när det gäller situationer där det råder brist på läkemedel. För många pensionärer utgör daglig läkemedelsbehandling en grundläggande förutsättning för god hälsa, funktionsförmåga och livskvalitet. I lägen med brist på läkemedel är äldre ofta extra utsatta, därför att många är beroende av flera olika läkemedel för att bibehålla sin hälsa.

Äldres utsatthet kan se väldigt olika ut, men kan exempelvis bestå i att äldre helt eller delvis saknar förmåga att röra sig i samhället och därmed inte kan hämta ut läkemedel fysiskt, eller har svårt att använda digitala tjänster som kan säkerställa tillgång till dessa via internethandel.

För äldre med exempelvis flera kroniska sjukdomar kan förslagen i betänkandet bidra till att minska risken för behandlingsavbrott, försämring av hälsan samt kostsamma sjukhusinläggningar och akutvårdsbesök.

PRO ser med andra ord positivt på att öka möjligheten för patienter med störst behov att få tillgång till läkemedelsbehandling vid bristsituationer genom att säkerställa att tillgängliga läkemedel kan användas där de bäst behövs. Det är steg i rätt riktning för att säkerställa att äldre inte missgynnas och riskerar sämre hälsa, när bristsituationer uppstår. PRO anser i detta sammanhang att nationella rutiner för information till alla patienter måste utvecklas för att motverka oro, missförstånd och ojämlig tillgång till information i allvarliga krislägen som påverkar tillgången till läkemedel.

PRO tillstyrker att Läkemedelsverket ges möjlighet att besluta om tvingande fördelning, retur och omfördelning av läkemedel vid allvarliga bristsituationer. Vi anser också att det är bra att en nationell funktion för samordning och inköp av läkemedel inrättas vid Socialstyrelsen samt att det

föreslås att samverkan mellan myndigheter, regioner och berörda aktörer formaliseras i allvarliga bristsituationer och därmed blir en del av den nationella beredskapen vid kris och krig.

Synpunkter på 5.5.1 Förutsättningar för beslut om tvingande fördelning

PRO:s ställningstagande: PRO tillstyrker förslaget att en myndighet ska kunna besluta om undantag från partihandlares leveransskyldighet och om tvingande fördelning av läkemedel vid allvarliga bristsituationer. PRO delar vidare utredningens bedömning att frivilliga lösningar i första hand bör eftersträvas, men kan också konstatera att erfarenheter från senare års läkemedelsbrister visar att sådana åtgärder inte alltid är tillräckliga för att säkerställa de mest utsatta patienternas behov.

I dessa lägen är inte minst äldre och sköra multisjuka personer beroende av att kunna få sina mediciner. Därför måste staten ha möjlighet att styra resurserna dit de medicinska behoven är som störst, när det råder en allvarlig bristsituation. Det är därför bra att Läkemedelsverket ges befogenhet att besluta om tvingande fördelning när läkemedelsbrist föreligger eller riskerar att uppstå.

PRO vill samtidigt understryka att sådana beslut måste grundas på öppna, transparenta och etiskt förankrade prioriteringar. Fördelningen bör vägledas av de etiska principer som gäller inom svensk hälso- och sjukvård, särskilt människovärdesprincipen samt behovs- och solidaritetsprincipen. Medicinska behov ska vara avgörande för prioriteringarna och det är viktigt att även äldre patienter, som ofta är särskilt beroende av kontinuerlig läkemedelsbehandling, inte missgynnas i dessa lägen.

PRO anser vidare att beslut om tvingande fördelning ska vara tidsbegränsade, följas upp fortlöpande och upphöra så snart förutsättningarna inte längre föreligger. Detta bidrar till att säkerställa en rättssäker, proportionerlig och patientsäker hantering av läkemedelsbrister för alla patienter.

Synpunkter på 5.5.2 Läkemedelsverket bör fatta beslut om tvingande fördelning

PRO:s ställningstagande: PRO tillstyrker förslaget att Läkemedelsverket ska vara den myndighet som får besluta om tvingande retur av läkemedel vid allvarliga bristsituationer. PRO bedömer att en samlad nationell beslutsfunktion är viktig för att säkerställa att begränsade läkemedelsresurser kan användas där de medicinska behoven är störst när frivilliga lösningar inte är tillräckliga.

Synpunkter på 5.5.4 Beslut om tvingande fördelning bör få överklagas

PRO:s ställningstagande: PRO instämmer i utgångspunkten att beslut om tvingande fördelning ska kunna överklagas, men anser samtidigt att sådana beslut som huvudregel ska gälla omedelbart. Vid läkemedelsbrist måste patienternas behov av en snabb, effektiv och rättvis tillgång till nödvändiga läkemedel väga tyngre än exempelvis enskilda aktörers kommersiella intressen.

PRO anser därför att överklagandeprocessen inte får fördröja åtgärder som syftar till att säkerställa patienters liv och hälsa. Vi ser med andra ord positivt på kravet om prövningstillstånd i kammarrätten, eftersom det kan bidra till en effektiv och skyndsam hantering samtidigt som rättssäkerheten upprätthålls. Utgångspunkten bör vara att medicinska behov och patienternas bästa alltid står i centrum för besluten om läkemedelsfördelning och att dessa ärenden hanteras skyndsamt.

Synpunkter på 5.7.1 Förutsättningar för beslut om tvingande omfördelning mellan apotek

PRO:s ställningstagande: PRO tillstyrker detta förslag. I enlighet med 5.5.1 vill PRO se att en myndighet ska kunna besluta om tvingande omfördelning av läkemedel även mellan apotek när det råder brist på läkemedel. Som tidigare påpekats anser PRO att begränsade läkemedelsresurser i första hand ska styras till de patienter som har störst medicinska behov och att tillgången till läkemedel måste säkerställas på ett jämlikt sätt över hela landet. I det arbetet är apoteken mycket viktiga och bör därför omfattas av dessa tvingande åtgärder i bristsituationer.

Synpunkter på 5.8 Krav på samverkan inför beslut om tvingande åtgärder

PRO:s ställningstagande: PRO tillstyrker förslaget att Läkemedelsverket inför beslut om tvingande fördelning, retur eller omfördelning ska samverka med berörda myndigheter, regioner och andra relevanta aktörer. PRO anser att en proaktiv och formaliserad samverkan stärker förutsättningarna för välgrundade, transparenta och rättvisa beslut vid läkemedelsbrist.

Särskilt viktigt är att den samlade kompetensen används för att säkerställa att prioriteringar utgår från medicinska behov och principen om vård efter behov. En stärkt samverkan bidrar därmed till ökad patientsäkerhet, en mer jämlik läkemedelsförsörjning och att sköra äldres behov vid bristsituationer beaktas i högre grad. Samverkan är även viktigt för att åstadkomma en snabb och effektiv implementering av eventuella beslut om tvingande fördelning i bristsituationer och undvika onödiga dröjsmål i samband med samverkansprocessen.

I dessa lägen skulle potentiellt också PRO, och många andra patient- och äldreorganisationer inom civilsamhället, kunna bidra till att kommunicera vilka beslut som har fattats och vad de kommer att innebära för den enskilda individen när en bristsituation råder.

Synpunkter på 5.11.1 Möjlighet att fördela och omfördela läkemedel i enlighet med ett beslut om hjälp vid katastroftillstånd

PRO:s ställningstagande: PRO tillstyrker förslaget att läkemedel vid katastroftillstånd ska kunna fördelas och omfördelas mellan kommuner och regioner i enlighet med beslut om ömsesidigt stöd. Tydliga regler för hantering och dokumentation stärker förmågan att snabbt säkerställa tillgången till nödvändiga läkemedel när vården utsätts för särskilda påfrestningar.

PRO välkomnar att Läkemedelsverket ges möjlighet att meddela närmare föreskrifter, vilket kan bidra till en rättssäker, effektiv och patientsäker läkemedelsförsörjning där medicinska behov ges högsta prioritet. Vi vill understryka att omfördelning av läkemedel i katastrofsituationer inte får leda till att äldre personer med omfattande och kontinuerliga läkemedelsbehov får sämre tillgång till sin behandling. Det är därför viktigt att konsekvenserna för äldre patienter, och andra utsatta grupper, särskilt beaktas vid beslut om fördelning och omfördelning av läkemedel.

Synpunkter på 6.2 Förslag att inrätta en nationell inköpscentral för läkemedel vid Socialstyrelsen

PRO:s ställningstagande: Vår bedömning är att det är bra att inrätta en nationell inköpscentral för läkemedel vid Socialstyrelsen. PRO delar därmed utredningens bedömning att en nationell funktion stärker samhällets förmåga att hantera läkemedelsbrister och bidrar till en mer jämlik tillgång till läkemedel i hela Sverige. De senaste årens störningar i de globala leveranskedjorna har visat att nationell samordning kan vara avgörande för att säkerställa tillgången till samhällsviktiga läkemedel när ordinarie försörjningsvägar inte är tillräckliga, eller bristsituationer uppstår av andra skäl.

PRO ser också positivt på att inköpscentralen ska kunna agera vid brist eller risk för brist på läkemedel som är nödvändiga för liv och hälsa, samt att den ska kunna företräda Sverige vid internationella upphandlingar. Detta kan stärka Sveriges möjligheter att säkerställa tillgången till kritiska läkemedel och bidra till ökad beredskap vid kriser och höjd beredskap.

Samtidigt vill PRO understryka att funktionen bör vara ett komplement till regionernas ordinarie ansvar och att arbetet ska utgå från medicinska behov och principen om vård efter behov. Särskild hänsyn bör därför även på detta område tas till äldre patienter som, tillsammans med andra utsatta grupper, ofta är mycket beroende av återkommande och kontinuerlig läkemedelsbehandling och därför riskerar att drabbas hårt vid läkemedelsbrister.

Synpunkter på 6.4 Samråd och inköpscentralens möjlighet att få en hälsoekonomisk bedömning utförd

PRO:s ställningstagande: PRO tillstyrker förslaget att den nationella inköpscentralen ska samråda med regioner och andra berörda myndigheter innan beslut fattas om nationella inköp eller andra åtgärder för att säkra tillgången till läkemedel. PRO anser att en sådan samverkan stärker förutsättningarna för välgrundade beslut som utgår från faktiska vårdbehov och bidrar till en jämlik läkemedelsförsörjning i hela landet.

Det är också lämpligt att Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket ska kunna genomföra särskilt brådskande hälsoekonomiska bedömningar när situationen kräver snabba åtgärder. Detta kan bidra till att viktiga läkemedel snabbare blir tillgängliga för patienter vid brist- eller krissituationer. PRO vill återigen betona att medicinska behov alltid ska väga tyngst i bedömningarna och att konsekvenserna för äldre patienter, som ofta är särskilt beroende av kontinuerlig läkemedelsbehandling, noga måste beaktas.

Synpunkter på 6.5 Fastställt pris enligt lagen om läkemedelsförmåner

PRO:s ställningstagande: Det kan vara ändamålsenligt att Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket tillfälligt ska kunna justera fastställda läkemedelspriser när läkemedel tillhandahålls genom Socialstyrelsens inköpscentral vid bristsituationer. PRO bedömer att detta troligen är en nödvändig åtgärd för att säkerställa patienters tillgång till viktiga läkemedel och stödja en jämlik läkemedelsförsörjning riktad till de grupper i samhället som har de största behoven.

Synpunkter på 7.7 Tystnadsplikt för privata aktörer

PRO:s ställningstagande: PRO ser positivt på förslaget om tystnadsplikt och sekretesskydd för uppgifter som delas inom samverkan kring läkemedelsbrister. Vi bedömer att ett tydligt skydd för känsliga uppgifter är viktigt för att möjliggöra effektiv samverkan mellan berörda aktörer och därmed stärka en trygg och säker läkemedelsförsörjning för patienterna. Samtidigt är det viktigt att sekretessbestämmelserna tillämpas på ett sätt som inte onödigt begränsar störst möjlig transparens kring beslut som påverkar patienters tillgång till läkemedel.

Stockholm, dag som ovan,

Åsa Lindestam

Ordförande Pensionärernas riksorganisation